

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه مجازات‌های اجتماعی جایگزین زندان»

(شور دوم)

مقدمه

مجازات‌های اجتماعی عبارتند از آن دسته از ضمانت اجراهای کیفری که خارج از محیط زندان با نظارت نهادهای رسمی و غالباً با مشارکت مردم به موقع اجرا گذاشته می‌شوند. این مجازات‌ها به دنبال بروز مشکلات عدیده ناشی از اجرای مجازات حبس مطرح و مورد توجه و استقبال واقع شده‌اند. لایحه مورد بحث چهار نوع از این مجازات‌ها یعنی دوره مراقبت، خدمات عمومی، جزای نقدی روزانه و محرومیت از حقوق اجتماعی را مورد حکم قرار داده است. متن لایحه از حیث شکل و محتوا مشتمل بر اشکالاتی است به شرح زیر:

۱. عنوان لایحه با متن آن تطابق کامل ندارد لازم است عنوان آن به لایحه مجازات‌های اجتماعی تغییر یابد.

۲. تبدیل حبس‌های تا دو سال در جرائم عمدی و حبس‌های بیشتر از آن در جرائم غیرعمدی، به مجازات‌های جایگزین، در شرایط فعلی محل اشکال است، پیشنهاد می‌شود در جرائم عمدی حبس‌های تا شش ماه الزاماً و حبس‌های تا یک سال به تشخیص دادگاه و در جرائم غیرعمدی حبس‌های تا یک سال لزوماً و حبس‌های تا دو سال به اختیار دادگاه به مجازات اجتماعی تبدیل شوند.

۳. ضمانت اجرای عدم رضایت محکوم به خدمات عمومی در ماده (۱۹) مسکوت است. لازم است گفته شود: در صورت عدم رضایت، محکوم علیه به مجازات اصلی محکوم می‌گردد.

۴. نحوه تعیین ساعات خدمات عمومی در ماده (۲۰) در عمل با مشکلاتی مواجه خواهد شد. پیشنهاد می‌شود گفته شود: ساعات خدمات عمومی برای افراد غیرشاغل ۸ و برای شاغلین ۴ ساعت در روز خواهد بود.

۵. مفاد مواد (۷)، (۱۰) و (۱۱) نیاز به قانون‌گذاری مخصوص ندارد، مقررات فعلی و برخی مواد لایحه مورد بحث وافی به مقصود است.

۶. موادی از لایحه که در فصل‌های تخصصی آمده‌اند حاوی احکام عامی هستند بنابراین لازم است به فصل مقررات عمومی منتقل شوند. مانند مواد (۱۷)، (۲۳) و (۲۹ تا ۳۲).

۷. تقسیط جزای نقدی روزانه در ماده (۲۶) زاید است. در همین ماده ضمانت اجرای تخلف از پرداخت جزای نقدی لازم است با ضمانت اجرای تخلف از اجرای دیگر مجازات‌های اجتماعی هماهنگ شود.

۸. محرومیت‌های موضوع ماده (۲۸) لایحه بسیار خفیف‌اند. پیشنهاد می‌شود به دادگاه اجازه داده شود تا سه مورد از آنها را مورد حکم قرار دهد.

۹. عبارت «جرائم امنیتی» در ماده (۳۰) مبهم است. باید گفته شود جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور.

۱۰. در ماده (۴۱) لازم است در کنار تعیین ضابطه تجدیدنظرخواهی از رأی دادگاه بدوی ملاک تعیین صلاحیت ذاتی دادگاه هم معرفی شود. در هر دو مورد باید گفته شود ملاک تعیین صلاحیت دادگاه و تجدیدنظرخواهی از حکم محکومیت، مجازات قانونی جرم ارتكابی است.

۱۱. با عنایت به اینکه بسترها، سازوکارها و فرهنگ‌سازی‌های لازم برای اجرای مفاد لایحه هنوز فراهم نشده است پیشنهاد می‌شود اجرای آن به شش ماه، پس از تصویب آیین‌نامه‌های مربوطه موکول گردد.

نتیجه و پیشنهاد

قبول و اجرای مجازات‌های اجتماعی که در تحلیل فقهی از اقسام مجازات‌های تعزیری به حساب می‌آیند نه تنها برخوردی با موازین شرعی، اصول قانون اساسی، سیاست‌های کلی، سند چشم‌انداز و قوانین برنامه ندارد، بلکه منطبق بر بند «ب» ماده (۱۳۰) قانون برنامه چهارم مبنی بر «جایگزینی حبس با مجازات‌های دیگر» نیز می‌باشد. بنابراین تصویب متن لایحه در شور دوم البته با اعمال اصلاحات پیشنهادی بلاشکال تلقی می‌شود. پیشنهادهای مرکز پژوهش‌ها که جایگزین متن کلی لایحه است در ذیل گزارش تفصیلی آمده است.